

משה חיים פלח

בענין צירוף חדש וישן בראשית הגז בחלה ובמעשר בהמה

במלה מודין לרש"ג דאין האורז משלים לשיעור, או דפליגי גם במלה, והחילוק ציניבס פשוט, די"ל דגם בחלה דהאורז משלים לשיעור, מ"מ אינו מועיל השלמת שיעורו רק שהדגן שבו יהא צו שם עיסה ויתחייב בחלה ויהיה צו דין עבל של חלה, אבל האורז עלמו י"ל דהוא צפוערו ואין צו דין עבל ואינו חייב בחלה [ולא תקשי דאיך מלערף האורז להשלים לשיעור כיון דהוא צעלמו פטור, דה"נ אשכחן צירושלמי פ"ד דחלה חלי קצ חטים וחלי קצ שעורים וחלי קצ כוסמין נועל מן הכוסמין לפי מה שהן, ומלערפין החטים והשעורים לחייב את הכוסמין אף שהן צעלמן פעורין] ולפ"ז הרי לא שייך זאת רק בחלה, דיש דין שיעור עיסה צהחפלא, וציש צו השיעור מתחייב כל מקלאת צפני עלמו בחלה, ע"כ שפיר שייך צו הכ דינא דהאורז משלים לשיעורא אף על גב דהוא צעלמו אינו מתחייב צזה, משא"כ לגבי מלה אס אף האורז עלמו לא חייל ציה דין חמשת המינים ממילא אינו יולא צו ידי חובת מלה, וכמו דאין האורז עלמו נעשה עבול לחלה כמו"כ אינו יולא צו ידי חובת מלה ג"כ כו' עכ"ל.

ומבואר דצדרי הגר"ח הכא, דשיעורא דחלה אינו כלל דין שיעור צעלס החיוב, אלא שיעור צשס עיסה גרידא, ומהאי טעמא אף היכא

אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא היו לו שתי רחלות גז והניח גז והניח שנים ושלשה שנים אין מלערפות הא חמש מלערפות והתניא אין מלערפות אלא ש"מ הא דר' אלעאי והא דרבנן, ומבואר דלרבי אילעאי דאין מפרישין מן החדש על הישן ומן הישן על החדש, הוא הדין דאין חדש וישן מלערפין, וכן מבואר לכאור' בצבורות (נה צ) לענין מעשר צהמה.

ועמדו האחרו' דהא צמסכת חלה (פ"ד מ"ד) תנן קצ חדש וקצ ישן שנשכו זה צזה רבי ישמעאל אומר יטול מן האמלע וחכמים אוררים [ולריך להפריש על כל אחת ואחת מעיסה אחרת שלא הורמה חלטה מחדש על החדש ומישן על הישן, ר"ש] ומבואר דכולי עלמא מודו דחדש וישן מלערפין לכשיעור ואף דאין מפרישין מן החדש על הישן, ול"צ מאי שנא חלה מראשית הגז ומעשר צהמה.

ונראה ליישב צפשיעות ע"פ המבואר צחידושי רצינו חיים הלוי (פ"ו ממחן ומלה) וז"ל צחמת דלחכמים דפליגי על רש"ג וס"ל דלא צעינן דגן כשיעור, ומשום דגם האורז מלערף להשלמת השיעור, ל"ע אס הוא זה רק בחלה, אבל

דאין כל השיעור מתחייב שפיר מלטרף לשיעור שם עיסה, כיון דאינו אלא היכ"ת בעלמא לאשוויי לעיסה.

אולם לענין ראשית הגז אינו כן, וכדביאר בחידושי רבינו חיים הלוי זה"ל ביכורים (פ"י) וז"ל והא דמחלק הרמז"ס בין חלה לראשית הגז, דבחלה מלטרף של שניהם לשיעורא, ובראשית הגז צעינן דוקא שיבא בחלק כל אחד כשיעור, נראה דהיינו משום דחלוקה חלה מראשית הגז, דבחלה עיקר חיובא ושיעורא הוי רק על גוף החפלא של העיסה, דכל דהויא עיסה שהיא כשיעור נטבלת ומתחייבת בחלה, ועל כן מלטרפי לזה גם משני בעלים מיוחדים, כיון דיש כאן מ"מ עיסת שיעור הנטבלת לחלה, משא"כ בראשית הגז, אחרי דילפינן מקרא דאינה עובלת, הדר דינא דאין כאן חיובא כלל על גוף החפלא של הגיזות, ורק על הבעלים הוא דחייל חיובא, וכן לירוף שיעורא דחמשה לאן ג"כ לא הוי בהחפלא של הגיזות, וכדחזינן דגם בגזא השניה לאחר מכירת גיזות הראשונה ג"כ פסק הרמז"ס דהע"ו שם דחייב בראשית הגז, ואף על גב דליכא גזי' כלל חפלא גיזות של חמשה לאן כיון דמכר אחת קודם גיזת חזרתה, ומ"מ חזינן דחייב בראשית הגז, ובעל כרחך שמע מינה דעיקר לירוף שיעורא צעינן רק לגבי הבעלים, דגיזת חמשה לאן מתחייב בראשית הגז, ועל כן מלטרפי גם בזה אחר זה, ולפי"ז לא מלטרפי רק אחד בעלים אצל בתרי בעלים לא יוכלו להלטרף כלל בשיעורם, כיון

דאין כל השיעור מתחייב שפיר מלטרף לשיעור שם עיסה, כיון דאינו אלא היכ"ת בעלמא לאשוויי לעיסה.

אולם לענין ראשית הגז אינו כן, וכדביאר בחידושי רבינו חיים הלוי זה"ל ביכורים (פ"י) וז"ל והא דמחלק הרמז"ס בין חלה לראשית הגז, דבחלה מלטרף של שניהם לשיעורא, ובראשית הגז צעינן דוקא שיבא בחלק כל אחד כשיעור, נראה דהיינו משום דחלוקה חלה מראשית הגז, דבחלה עיקר חיובא ושיעורא הוי רק על גוף החפלא של העיסה, דכל דהויא עיסה שהיא כשיעור נטבלת ומתחייבת בחלה, ועל כן מלטרפי לזה גם משני בעלים מיוחדים, כיון דיש כאן מ"מ עיסת שיעור הנטבלת לחלה, משא"כ בראשית הגז, אחרי דילפינן מקרא דאינה עובלת, הדר דינא דאין כאן חיובא כלל על גוף החפלא של הגיזות, ורק על הבעלים הוא דחייל חיובא, וכן לירוף שיעורא דחמשה לאן ג"כ לא הוי בהחפלא של הגיזות, וכדחזינן דגם בגזא השניה לאחר מכירת גיזות הראשונה ג"כ פסק הרמז"ס דהע"ו שם דחייב בראשית הגז, ואף על גב דליכא גזי' כלל חפלא גיזות של חמשה לאן כיון דמכר אחת קודם גיזת חזרתה, ומ"מ חזינן דחייב בראשית הגז, ובעל כרחך שמע מינה דעיקר לירוף שיעורא צעינן רק לגבי הבעלים, דגיזת חמשה לאן מתחייב בראשית הגז, ועל כן מלטרפי גם בזה אחר זה, ולפי"ז לא מלטרפי רק אחד בעלים אצל בתרי בעלים לא יוכלו להלטרף כלל בשיעורם, כיון

ומעתה מבואר היטב, דלענין חלה דלא צעינן כלל שיעור לחיוב, וכל מה דצעינן שיעור אינו אלא לאשוויי עיסה, שפיר מלטרפי אף חדש וישן, משא"כ בראשית הגז דהוי שיעור בחיוב, וכמו כן במעשר בהמה די"ל לכאורה דהוי שיעור בחיוב⁹, כיון דאיכא דינא דאין מפרישין מן החדש על הישן, ה"ה דאין מלטרפין, וגדר הדברים, דהא דאין מפרישין מן החדש על הישן ילפי' מדכתיב "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה" וגלי קרא דכל שנה הוי מחייב צפני עלמון, ולהכי ה"ה דאין מלטרפין לחיוב וּמִשְׁאֵלֶיךָ דינא דאין מפרישין ממין על שאינו מינו, נתבאר לעיל דיסודו כעין דינא דאין מפרישין מן הרע על היפה וכדמשמע במתני' (פ"ג דתרומות מ"ו) זה הכלל כל שהוא כלאים בחצרו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע וכל שאינו כלאים בחצרו תרום

* מיהו צמקו"א נתבאר לדון דבאמת לחיוב מעשר בהמה ליכא כלל שיעור עשרה, וככל חיוב תרו"מ דליכא שיעור לחיוב, אלא דבפחות מי' ל"ל היכ"ת לעשר, ומ"מ גם לדרך זו ניחא דלא מלטרפי מצ'שנים, דכיון דכל שנה הוי מחייב צפני' ואי אפשר כלל להפריש משנה על חזרתה, כל דליכא י' משנה אחת הא לא מני' לעשר.

המינים בעלם חיוצם, וכמבואר צ"צ"צ (פד ח) דלרצו דיין וחומץ צ' מינים אין מפרישין מזה על זה כדיון צ' מינים, ואף דבשעת חיוצם היו מין אחד לגמרי, וצזה יתכן דשפיר מלטרפי צ' מינים לשיעור חיוצ אף צראשית הגז].

מן היפה על הרע אצל לא מן הרע על היפה ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים שאינן אוכל והקישות והמלפפון מין אחד ר' יהודה אומר שני מיניו, הרי דכיללא מתניתין דינא דמן הרע על היפה עם דינא דמין על שאינו מינו, אך אין יסודו משום דחלוקין